

Διδασκαλία γνώσεων και αξιών

Δρ Δημήτριος Γκότζος

Οι διαφάνειες 1- 14 αποτελούν προϊόν μελέτης και αποδελτίωσης του βιβλίου: Α. Χριστοδούλου (2012). Παιδεία, εκπαίδευση, αξίες. Σημειωτική προσέγγιση. University Studio Press.

Αξίες στα Δ.Ε.Π.Π.Σ. – Α.Π.Σ.

Αναφέρονται πολλές φορές στο Δ.Ε.Π.Π.Σ.

Διδασκαλία αξιών μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση

Μόνο στο Α.Π.Σ. της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Καμία θεωρητική τεκμηρίωση ή διδακτική μεθοδολογική προσέγγιση

Α.Π.Σ. Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Τάξη	Άξονες γνωστικού περιεχομένου	Γενικοί στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες)	Ενδεικτικές Θεμελιώδεις έννοιες Διαθεματικής προσέγγισης
ΣΤ	<p>Το άτομο και η κοινωνία</p> <p>Κοινωνικές ομάδες, Θεσμοί, Ειδικές ομάδες ατόμων, Κοινωνικά προβλήματα</p> <p>Ο ρόλος των Μ.Μ.Ε.</p>	<p>Να κατανοήσουν τους ρόλους των ατόμων στις διάφορες ομάδες και θεσμούς και την αλληλεπίδραση ατόμου – ομάδας.</p> <p>Να αποδέχονται την αναγκαιότητα της οργάνωσης των κοινωνικών ομάδων.</p> <p>Να εκτιμήσουν τη σημασία του θεσμού της εκπαίδευσης στην ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου και τη συμβολή της στην κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη.</p> <p>Να αποδέχονται την ετερότητα και να εκτιμούν την αξία της κοινωνικής δικαιοσύνης.</p> <p>Να επιθυμούν την ενεργό συμμετοχή τους στην αντιμετώπιση θεμάτων, ζητημάτων και προβλημάτων.</p>	<p>Άτομο – σύνολο</p> <p>Επικοινωνία</p> <p>Αλληλεπίδραση</p> <p>Σύστημα</p>
	<p>Το άτομο και η διεθνής κοινότητα</p> <p>Παγκόσμιοι διεθνείς οργανισμοί και η Ελλάδα</p> <p>Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η Διεθνής Κοινότητα</p> <p>Τα κοινωνικά προβλήματα στη διεθνή τους διάσταση.</p>	<p>Να εκτιμήσουν το ρόλο των διεθνών οργανισμών στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και ειρήνης.</p> <p>Να αποδεχθούν την αξία του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.</p> <p>Να προβληματιστούν για τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα στον παγκόσμιο χώρο.</p>	<p>Πολιτισμός</p> <p>Άτομο – σύνολο</p> <p>Ομοιότητα – διαφορά</p> <p>Σύστημα</p>

Η μέθοδος VaKE

Values and
Knowledge
Education

Διδασκαλία
Αξιών και
Γνώσεων

Το ηθικό δίλημμα

Ηθικά διλήμματα ονομάζονται εκείνες οι καταστάσεις οι οποίες απαιτούν να απαντήσεις το πανάρχαιο ερώτημα, "Τι είναι ηθικά σωστό να κάνω;". Υπάρχει μια σύγκρουση μέσα στο άτομο το οποίο (σαν να βρίσκεται μπροστά σε ένα δίστρατο) θεωρεί ότι έχει ηθικούς λόγους να κάνει καθεμία από τις δράσεις (να πάρει οποιοδήποτε δρόμο), αλλά δεν μπορεί να κάνει και τις δύο δράσεις (δεν μπορεί να πάρει και τους δύο δρόμους). Το κύριο χαρακτηριστικό του ηθικού διλήμματος είναι ότι δεν μπορείς να ξεφύγεις από αυτό. Πρέπει να πάρεις μια απόφαση αλλά δεν μπορείς, γιατί είσαι ανάμεσα στην υποχρέωση να κάνεις μια επιλογή και ταυτόχρονα στην αδυναμία να κάνεις μια επιλογή

Η μέθοδος VaKE

Βήματα της μεθόδου VAKΕ

1. Εισαγωγή του διλήμματος

- Τι θα πρέπει να κάνει τώρα ο Χ; Να κάνει το α ή να κάνει το β;
- Αναγνώριση αξιών πίσω από το α και το β

2. Η πρώτη απόφαση

- Ποιοι υποστηρίζουν ο Χ να επιλέξει να κάνει το α και ποιοι να κάνει το β;
- Χωρίς αιτιολόγηση.
- Καλό δίλημμα = μοιρασμένες αντιδράσεις

3. Τα πρώτα επιχειρήματα

- Γιατί είστε υπέρ/εναντίον της α ή της β λύσης;

Βήματα της μεθόδου VAKΕ (Βήμα 3)

3.1. Η αξιολόγηση των επιχειρημάτων

- Ανάδειξη της κεντρικής ιδέας, του κυρίαρχου ερμηνευτικού σχήματος του κάθε επιχειρήματος.

Τα επιχειρήματα που λαμβάνουν υπόψη τους τις συνέπειες για περισσότερους ανθρώπους και είναι πιο οικουμενικά ή οι θετικές τους συνέπειες διαρκούν για περισσότερο χρόνο (π.χ. αειφορία) κρίνονται ως υψηλότερου επιπέδου από τα επιχειρήματα τα οποία αφορούν λιγότερους ανθρώπους, ή κρίνονται με βάση τα οφέλη για το εδώ και τώρα

3.2. Ο εντοπισμός των αξιών που υποστηρίζουν τα επιχειρήματα

- Συχνά, οι μαθητές/-τριες στην αναζήτηση των αξιών που υποστηρίζουν τα επιχειρήματά τους αναφέρονται στα συναισθήματα που απορρέουν από τα επιχειρήματα και όχι στις αξίες που τα υποστηρίζουν

3.3. Ο έλεγχος βιωσιμότητας των επιχειρημάτων

Εμπειρικά (εφαρμογή λύσης – έλεγχος συνεπειών)
Έλεγχος εγκυρότητας (αναγωγή)
Κοινωνική αλληλεπίδραση (τι πιστεύουν οι άλλοι)
Γνωστική πρόβλεψη / προσομοίωση (πρόβλεψη συνεπειών)
Υποκατάσταση (με έλεγχο βιωσιμότητας ενός άλλου ατόμου)
Κοινοποίηση (παροχή πληροφοριών),
Αναστοχασμός (καταστάσεις στο παρελθόν)

Βήματα της μεθόδου VAKΕ

4. Ανταλλαγή πληροφοριών και εντοπισμός των πληροφοριών που θα πρέπει να αναζητηθούν

- Διατύπωση επιχειρημάτων ομάδων
- Διαπίστωση συμφωνίας ή ασυμφωνίας
- Σε περίπτωση ασυμφωνίας αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα αναζήτησης πληροφοριών επιπρόσθετων
- Ευκαιρία για διαθεματική προσέγγιση

5. Αναζήτηση πληροφοριών

- Καταγραφή επιθυμιών μαθητών/-τριών
- Πηγές πληροφοριών βλ. παρ. 4 διαφ.25

6. Ανταλλαγή πληροφοριών και έλεγχος βιωσιμότητας των πληροφοριών

- Ανακοίνωση πληροφοριών
- βλ. Βήμα 3.3.

Βήματα της μεθόδου ΝΑΚΕ

7. Διατύπωση επιχειρημάτων με βάση τις νέες πληροφορίες

- Με βάση τις νέες πληροφορίες, ποιος είναι υπέρ της α ή της β άποψης και ποιος είναι κατά και γιατί;
- Έλεγχος βιωσιμότητας επιχειρημάτων
- Αναστοχασμός για το ρόλο που διαδραματίζει η πληροφορία (αλλαγές στην επιχειρηματολογία)
- **Συζήτηση για τις αξίες** που υπαγορεύουν τις λύσεις και τα επιχειρήματα που τις στηρίζουν
- Συνδυασμός αξιών και πληροφοριών οδηγεί σε διαφορετικές λύσεις ή/και επιχειρήματα

8. Σύνθεση των πληροφοριών

- Ανακοίνωση στην ολομέλεια επιχειρημάτων – πληροφοριών – **αξιών**-συμπερασμάτων
- Έλεγχος βιωσιμότητας στο επίπεδο των **αξιών** και των επιχειρημάτων
- Εξέταση του υπό διερεύνηση ζητήματος μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις και προκαταλήψεις που απορρέουν από τις αξίες στις οποίες βασίζουν οι μαθητές την επιχειρηματολογία τους

9. Επανάληψη των βημάτων 4 έως 8

- Αν οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν δεν είναι επαρκείς
- Αν οι μαθητές/-τριες οδηγηθούν στην ανάγκη για βαθύτερη κατανόηση
- Αν οι πληροφορίες που αναζητήθηκαν αυθόρμητα μέχρι αυτό το βήμα δεν έχουν οδηγήσει τους/τις μαθητές/-τριες στη σύνδεσή τους με τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος

Βήματα της μεθόδου ΝΑΚΕ

10. Γενική σύνθεση

Η τελική λύση είτε η κατάσταση στην οποία βρίσκεται η συζήτηση αυτήν τη στιγμή (δραματοποίηση, παιχνίδι ρόλων, συγγραφή άρθρου για να σταλεί στη σχολική ή τοπική εφημερίδα, ανάληψη πρωτοβουλιών, σύνταξη επιστολών)

11. Γενίκευση

(όχι απαραίτητα)

Ανάγκη μελέτης και άλλων σχετικών θεμάτων για να ελέγξουν κατά πόσο τα συμπεράσματά τους είναι βιώσιμα και σε άλλες καταστάσεις (π.χ. θέματα που αφορούν σε άλλες ομάδες μεταναστών ή σε άλλα θέματα που αφορούν στους μετανάστες σε άλλες χώρες)

Προετοιμασία της διλημματικής κατάστασης – Προϋποθέσεις επιλογής διλήμματος

1. Να οδηγεί στην αναζήτηση γνώσεων οι οποίες να προβλέπονται από το ΑΠ του μαθήματος για τη συγκεκριμένη τάξη (σύνδεση γνώσης με μαθησιακούς στόχους και με αξίες)

2. Προσωποποιημένο δίλημμα (πρωταγωνιστές, όνομα-ηλικία, το δίλημμα να το έχει κάποιος/-α συνομήλικός με τους/τις μαθητές/-τριες) =ταύτιση μαζί του. Ποτέ πραγματικά ονόματα σε διλήμματα πραγματικών περιστατικών. Βοηθητικά στοιχεία: αναφορά φύλου, φυλής, οικονομικής κατάστασης, περιοχής

3. Να είναι λιτό και να παρέχει μόνον τις απαραίτητες πληροφορίες στους /στις μαθητές/-τριες

4. Να είναι οικολογικά και πολιτισμικά έγκυρο [π.χ. ένα δίλημμα που αναφέρεται σε αγροτικές δραστηριότητες (καλλιέργειες, φυτοφάρμακα, υλοτομία, κλπ) θα μπορούσε να είναι ένα πολύ καλό δίλημμα για τους/τις μαθητές/-τριες αγροτικών περιοχών αλλά να είναι αναποτελεσματικό για τα παιδιά μεγάλων πόλεων

5. Να αναδεικνύει ξεκάθαρα δύο ανταγωνιστικές μεταξύ τους αξίες (αξίες οι οποίες κυριαρχούν στις λύσεις των παιδιών της αντίστοιχης ηλικίας π.χ. οικογένεια – φιλία)

6. Διαχωρισμός μεταξύ των αξιών και των κανόνων που απορρέουν από αυτές (π.χ. το ενδιαφέρον δεν είναι αξία αλλά η φροντίδα των άλλων είναι αξία)

7. Η ταύτιση των μαθητών με τους πρωταγωνιστές του σεναρίου ενίοτε μπορεί να προκαλέσει εντάσεις μεταξύ των μαθητών/-τριών ή ακόμη και στην οικογένεια των παιδιών (εκπαιδευτικός προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει ανάλογα φαινόμενα)

Προετοιμασία της διλημματικής κατάστασης – Κατάλογος ελέγχου

Ποιοι είναι οι μαθησιακοί στόχοι που επιδιώκω να εξυπηρετήσει η διλημματική κατάσταση; Τους εξυπηρετεί; Αν όχι ποιες τροποποιήσεις κρίνονται απαραίτητες;

Είναι το δίλημμα προσωποποιημένο (ονόματα, ηλικίες, κλπ) και πολιτισμικά – οικολογικά έγκυρο;

Ποιες είναι οι ανταγωνιστικές αξίες που πιθανότατα διαπραγματεύεται το δίλημμα; Ανταποκρίνονται στο επίπεδο των μαθητών αυτής της τάξης;

Τι είδους επιχειρήματα μπορούν να αναπτυχθούν ως υπέρ της μιας ή της άλλης λύσης και της αξίας που την υποστηρίζει;

Ποιες είναι οι προβλεπόμενες ηθικές κρίσεις που κυριαρχούν στα επιχειρήματα των μαθητών;

Προς ποια κατεύθυνση θα μπορούσαμε να οδηγήσουμε τις ηθικές κρίσεις των μαθητών μας;

Ποιες είναι οι πιθανές γνώσεις που θα αναζητήσουν οι μαθητές για να λύσουν τη διλημματική κατάσταση;

Προάγει τη διαθεματικότητα; Ποια είναι τα στοιχεία της διαθεματικότητας;

Αναμένονται κάποιες εντάσεις μεταξύ των μαθητών; Ποιες θα μπορούσαν να είναι αυτές και πώς θα ξεπεραστούν;

Ποια τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσης και σε επίπεδο αξιών και δεξιοτήτων;

Διλημματική κατάσταση 1, Γεωγραφία
Η αγροτική παραγωγή στην Ελλάδα

Ο Γιάννης είναι ένας μαθητής της Ε΄ δημοτικού. Συχνά πηγαίνει στα χωράφια με τον θείο του και τον βοηθάει. Τον βλέπει να ραντίζει τις καλλιέργειές του με διάφορα φυτοφάρμακα που έχουν κάποια περίεργα σύμβολα απ' έξω που δεν τα πολυκαταλαβαίνει... Σήμερα είναι Σάββατο, και μια και δεν έχει σχολείο, ο Γιάννης αποφάσισε να βοηθήσει τον θείο του στη συγκομιδή. Μαζεύουν ροδάκινα και στο τέλος ο θείος του, του υποσχέθηκε να του δώσει 20€ και ένα τελάρο ροδάκινα. Όταν τελείωσαν λοιπόν, ο Γιάννης πήγε να πάρει ένα τελάρο από τη στοίβα με τα ροδάκινα που μάζεψαν, αλλά ο θείος του δεν τον άφησε. Τον οδήγησε σε ένα άλλο σημείο στο βάθος της αποθήκης όπου είχε σκεπασμένα με ύφασμα κάποια άλλα τελάρα και του έδωσε ένα από αυτά. Ο Γιάννης παραξενεύτηκε και ρώτησε τον θείο του γιατί δεν του έδωσε από τα ροδάκινα που μάζεψε και ο ίδιος. Ο θείος του απάντησε πως αυτά που μάζεψαν είναι ραντισμένα και πως δεν πρέπει να τα καταναλώσουμε πριν περάσουν 5 μέρες.

Τη Δευτέρα το πρωί ο Γιάννης στο δρόμο για το σχολείο είδε τον θείο του στο παζάρι να πουλάει από τα ροδάκινα που μάζευαν το Σάββατο. Το κατάλαβε αμέσως πως είναι αυτά γιατί τα τελάρα στα οποία τα τοποθέτησαν είχαν διαφορετικό χρώμα από τα άλλα. Μάλιστα η μητέρα του καλύτερού του φίλου εκείνη την ώρα βρισκόταν στον πάγκο και αγόραζε ροδάκινα από τον θείο του.

Τι θα πρέπει να κάνει τώρα ο Γιάννης; Να ενημερώσει τη μάνα του φίλου του ή να σιωπήσει και να μην προσβάλει τον θείο του;

Διλημματική κατάσταση 2

Ο Γιάννης ζει με την οικογένειά του σε μια υποβαθμισμένη περιοχή στη Δραπετσώνα. Τα οικογενειακά τους έσοδα προέρχονται αποκλειστικά από ένα μικρό παντοπωλείο που διατηρεί ο πατέρας του στην περιοχή. Τον τελευταίο καιρό τα πράγματα έχουν χειροτερέψει. Ο πατέρας του αγοράζει προϊόντα κακής ποιότητας από μια μεγάλη αλυσίδα καταστημάτων, γιατί του κοστίζουν πιο φθηνά κι έτσι του δίνεται η ευκαιρία να έχει ένα μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους. Με αυτό τον τρόπο όμως πέφτει και η ποιότητα των προϊόντων που προσφέρει στους πελάτες του.

Ο γιος του, ως νεότερος και πιο ενημερωμένος όσον αφορά τις συνήθειες και τις πρακτικές στην αλυσίδα του παγκόσμιου εμπορίου, τον έχει επανειλημμένα ενημερώσει ότι οι παραγωγοί που διαθέτουν προϊόντα στις πολυεθνικές εταιρείες χρησιμοποιούν ως εργάτες μικρά παιδιά, τα οποία εργάζονται σε πολύ άσχημες συνθήκες και πληρώνονται ελάχιστα για τον κόπο τους. Επίσης του έχει πει ότι τα εργοστάσια παραγωγής έχουν την έδρα τους σε τριτοκοσμικές χώρες, όπου βρίσκουν φτηνά εργατικά χέρια. Τέλος, ότι οι πρώτες ύλες είναι κακής ποιότητας και στις καλλιέργειες χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες φυτοφαρμάκων.

Ο πατέρας του Γιάννη ακούει το γιο του, αλλά νιώθει πως δεν έχει άλλη επιλογή. Για να θρέψει την οικογένειά του, πρέπει να πουλήσει τα προϊόντα του σε χαμηλές τιμές και με την οικονομική κρίση έχουν μειωθεί οι αγορές από τα μικρά παντοπωλεία. Νιώθει ανήμπορος να συναγωνιστεί με την ποικιλία προϊόντων και τις πολύ χαμηλές τιμές των μεγάλων αλυσίδων supermarket.

Πώς θα καταφέρει ο πατέρας του Γιάννη να έχει μια βιώσιμη επιχείρηση κάτω από αυτές τις συνθήκες;

Διλημματική κατάσταση 3

Ο κ. Παναγιώτης είναι 58 ετών και εργάζεται ως γεωργός. Δεν έχει σπουδάσει, έχει απλά τελειώσει το γυμνάσιο. Η γυναίκα του, η κ. Ελένη είναι 50 ετών και δεν εργάζεται. Βοηθάει τον άντρα της στα χωράφια και αναλαμβάνει τις δουλειές του σπιτιού. Μαζί με την κόρη τους, την Κατερίνα, ζουν σε μια παραλιακή πόλη της Κύπρου. Η Κατερίνα προετοιμάζεται για να δώσει εξετάσεις για το Πανεπιστήμιο. Θέλει να γίνει γεωπόνος. Τα άλλα δύο παιδιά της οικογένειας είναι αγόρια, ο Αντρέας και ο Θεοδόσης. Και οι δύο σπουδάζουν στην Αθήνα.

Ο κ. Παναγιώτης πριν από 2 χρόνια πήρε ένα δάνειο για να αγοράσει νέα μηχανήματα για τις καλλιέργειές του. Ως εγγύηση έβαλε το σπίτι τους, το μοναδικό περιουσιακό στοιχείο που έχει η οικογένεια. Έτσι, κάθε μήνα πρέπει να πληρώνει το δάνειο στην τράπεζα. Μαζί με αυτό, πρέπει να πληρώνει και τα έξοδα των αγοριών στην Αθήνα και το φροντιστήριο της Κατερίνας, χώρα τα έξοδα του σπιτιού που ζουν.

Τον προηγούμενο μήνα έπεσε χαλάζι στην περιοχή και η σοδειά του από πατάτες καταστράφηκε. Έτσι, δεν μπόρεσε να πληρώσει την τράπεζα. Τώρα, παλεύει με τις ντομάτες, που θα είναι η αποκλειστική πηγή εσόδων για το καλοκαίρι που έρχεται.

Στις ντοματιές ο κ. Παναγιώτης ρίχνει θειάφι, για να εμποδίσει τα έντομα που τις καταστρέφουν. Ωστόσο, την προηγούμενη εβδομάδα εμφανίστηκε ένα είδος εντόμου που πρώτη φορά έβλεπε στην περιοχή. Ήδη η παραγωγή άρχισε να μειώνεται, οι απώλειες καθημερινά αυξάνουν. Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα έντομα απαιτείται η χρήση ενός φυτοφαρμάκου, του parpropanide. Όμως αυτό είναι τοξικό και πριν από 2 χρόνια απαγορεύτηκε η χρήση του στις καλλιέργειες με κανονισμό της Ε.Ε.»

Να χρησιμοποιήσει το τοξικό φυτοφάρμακο ο κ. Παναγιώτης ή όχι για να σώσει τις καλλιέργειές του;

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου. Εκπαιδευτικό Υλικό Δημοτικής Εκπαίδευσης
http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/perivallontiki_ekpaidefsi/methodologia/Hthiko_Dilimma.doc

Διλημματική κατάσταση 4

Ο κύριος Σταύρος εργαζόταν για αρκετά χρόνια ως κτηνοτρόφος. Μαζί με τη γυναίκα του Νίκη και τα τέσσερα τους παιδιά διατηρούσαν μια μικρή φάρμα. Μια καταστροφική πυρκαγιά πριν πέντε χρόνια έκαψε ολοσχερώς τη φάρμα του με αποτέλεσμα η οικογένεια να μείνει πολύ καιρό χωρίς εισόδημα. Για να τα βγάλει πέρα αναγκάστηκε να δανειστεί ένα μεγάλο ποσό από την τράπεζα και να πουλήσει το σπίτι τους. Μετακόμισε μαζί με την οικογένεια του σε ένα μικρότερο διαμέρισμα. Έψαχνε για δουλειά και εκείνος και η σύζυγος του, αλλά δυστυχώς ήταν άτυχοι. Πολλές φορές το φαγητό ήταν ελάχιστο και τα χρέη μεγάλωναν μαζί με τις ανάγκες των παιδιών. Η κατάσταση ολοένα και χειρότερευε και κινδύνευαν να βρεθούν στο δρόμο.

Πριν πέντε μήνες βρήκε δουλειά ως επιστάτης στο εργοστάσιο κατασκευής υφασμάτων που βρίσκεται λίγο έξω από την πόλη. Η οικογένεια ανάσανε οικονομικά. Τα χρήματα έφταναν για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Όταν η κυρία Νίκη έπιασε και αυτή δουλειά στο εργοστάσιο ως εργάτρια ήταν σε θέση πλέον να πληρώνουν και τις δόσεις από τα δάνεια τους. Τα πράγματα κυλούσαν καλύτερα απ' ό,τι τα τελευταία πέντε χρόνια. Την προηγούμενη βδομάδα ο διευθυντής κάλεσε τον κύριο Σταύρο στο γραφείο και τον συγχαίρηκε για την εξαιρετική του δουλειά και την ευσυνειδησία του. Του ανακοίνωσε πως αν όλα πάνε καλά μέχρι το τέλος του χρόνου θα πάρει αύξηση και προαγωγή.

Το Σαββατοκύριακο που εργαζόταν ο κύριος Σταύρος αναγκάστηκε να μπει στο γραφείο του διευθυντή, μετά από δική του άδεια, για να πάρει το φάκελο με τις μισθοδοσίες και να τον παραδώσει στο λογιστήριο έτσι ώστε να πληρωθούν οι υπάλληλοι μέχρι τη Δευτέρα. Όση ώρα ήταν στο γραφείο του Διευθυντή ο κύριος Σταύρος είδε ένα φάκελο που προεξείχε από το τελευταίο συρτάρι. Όταν πήγε να το βάλει στη θέση του ο φάκελος άνοιξε και το περιεχόμενό του έπεσε στο πάτωμα. Χωρίς να το θέλει διάβασε τι έγραφε.

Μέχρι τώρα ο κύριος Σταύρος θεωρούσε πως τα λύματα που παράγονται κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας μεταφέρονται μέσω αγωγού σε εργοστάσιο επεξεργασίας λυμάτων. Τώρα ανακάλυψε, διαβάζοντας το φάκελο, κάτι που κανείς άλλος εκτός από το διευθυντή δεν γνωρίζει. Ανακάλυψε ότι το εργοστάσιο παράγει και τοξικά λύματα (πολύ επικίνδυνα για την υγεία), τα οποία χύνονται στο διπλανό ποτάμι.

Ηθικό Δίλημμα: Να αποκαλύψει τα όσα διάβασε κρυφά ο κύριος Σταύρος ή όχι ;

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου. Εκπαιδευτικό Υλικό Δημοτικής Εκπαίδευσης

http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/perivallontiki_ekpaidefsi/methodologia/Hthiko_Dilimma.doc

Διλημματική κατάσταση 5

Η μοιρασιά ενός μικρού κομματιού γης

Στον ορεινό οικισμό Κάστρο που βρίσκεται στο υψίπεδο της οροσειράς Δράκου (σε υψόμετρο 800 μέτρων) υπήρχε παλαιότερα μια μικρή κοινότητα εκτροφών βοοειδών. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες, οι περισσότεροι κάτοικοι έχουν εγκαταλείψει το χωριό και έχουν εγκατασταθεί στην πεδιάδα στη βάση του βουνού, όπου υπάρχουν γόνιμοι βοσκότοποι. Εκεί, έχουν τη δυνατότητα να επεκτείνουν τις αγροτικές δραστηριότητές τους και το επίπεδο ζωής τους, ενώ παράλληλα έχουν εύκολη πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες που προσφέρει η διπλανή πόλη

Αυτή τη στιγμή, μόνο δύο οικογένειες κατοικούν στο χωριό Κάστρο: ένα ηλικιωμένο ζεύγος, του οποίου η γυναίκα είναι ανάπηρη, και ο Γιώργος, ένας νεαρός 18 ετών με τη μητέρα και τα αδέρφια του. Παρόλο που το ήθελε, ο Γιώργος δεν είχε τη δυνατότητα να εγκατασταθεί στην πεδιάδα και να πάει στο σχολείο, διότι ήταν υποχρεωμένος να μείνει στο χωριό και να φροντίσει ο ίδιος τα βοοειδή. Ο πατέρας του είχε πεθάνει και η μητέρα του δεν διέθετε τα απαραίτητα οικονομικά μέσα για να τον στηρίξει. Ο Γιώργος στηρίζει την οικογένειά του δύσκολα και ονειρεύεται μια καλύτερη ζωή. Πέρα από το μικρό κομμάτι γης που ανήκει στην οικογένειά του, ο Γιώργος έχει ενοικιάσει με χαμηλό κόστος βάσει πολυετούς συμβολαίου την υπόλοιπη έκταση γης του υψιπέδου που ανήκει στον Γρηγόρη, τον γιο του ηλικιωμένου ζευγαριού, που μετακόμισε στην πεδιάδα. Ο Γιώργος έχει ήδη ξεκινήσει μια μικρή οργανική φάρμα βοοειδών με ένα μεγάλο δάνειο που πήρε από την τράπεζα, και οι προοπτικές είναι θετικές.

Δυστυχώς, η κλιματική αλλαγή προκάλεσε προβλήματα και σε αυτή την περιοχή. Για δύο συνεχή χρόνια, η πεδιάδα έχει πληγεί από παρατεταμένη ξηρασία. Οι βοσκότοποι έχουν ερημώσει και οι εκτροφείς βοοειδών της πεδιάδας έχουν καταστραφεί οικονομικά λόγω της λειψυδρίας, των ασθενειών που πλήττουν τα βοοειδή και της συνεχούς μείωσης της παραγωγής. Τα σχέδια και οι φιλοδοξίες των οικογενειών τους έχουν πλέον συντριβεί.

Στην ίδια θέση βρίσκεται και ο Γρηγόρης. Η μοναδική λύση που του έχει απομείνει για να διασώσει ό,τι μπορεί, είναι να επιστρέψει στα βουνά - που δεν έχουν επηρεαστεί αρνητικά - μαζί με την οικογένειά του και τα λιγοστά βοοειδή που του έχουν απομείνει και να ζήσει με τους ηλικιωμένους γονείς του στο Κάστρο. Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο, θα μπορεί να βοηθήσει την ανάπηρη μητέρα του. Αυτή η λύση προϋποθέτει τη λύση του συμβολαίου που έχει με τον Γιώργο, ο οποίος όμως δεν είναι υποχρεωμένος να συμφωνήσει.

Ένα πρωί, ο Γρηγόρης, εμφανώς απελπισμένος, συναντά τον Γιώργο και του ζητά να λύσουν το συμβόλαιο. Ο Γιώργος έρχεται αντιμέτωπος με ένα τεράστιο δίλημμα: να δεχτεί τη λύση του συμβολαίου βάζοντας τέλος στην οργανική φάρμα που μόλις ξεκίνησε ή να μην επιστρέψει στον Γρηγόρη τη γη του;

Πηγή: Εκπαιδευτικό πακέτο προγράμματος S.A.M.E. World

<http://edu-kit.sameworld.eu/mod/page/view.php?id=954>

Διλημματική κατάσταση 6

Το δίλημμα του Πέτρου

Ο Πέτρος, ο οποίος είναι 16 ετών, έχει εκλεγεί ως ο συντονιστής όλων των σχολείων της χώρας που συμμετέχουν στο διεθνές δίκτυο «Επιθεωρητές CO₂». Το δίκτυο ιδρύθηκε από τον κορυφαίο παγκόσμιο οργανισμό του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) και έχει στόχο να συμβάλει στη δημιουργία μιας παγκόσμιας βάσης δεδομένων με πληροφορίες που βασίζονται στις καταγραφές μαθητών σχετικά με τις τοπικές εκπομπές CO₂ (πηγές). Ως κίνητρο για **συμμετοχή** στο δίκτυο, ο UNFCCC προσφέρει υποτροφίες στους καλύτερους συμμετέχοντες και ο Πέτρος φιλοδοξεί να πάρει μία από αυτές.

Ο Γιώργος, ο πατέρας του Πέτρου, έχει μόλις κλείσει το μικρό του εμπορικό κατάστημα λόγω της οικονομικής κρίσης και είναι αντιμέτωπος με την ανεργία. Η ανεργία στην περιοχή φτάνει το 25% και τα πάντα φαίνεται να οδηγούν σε αδιέξοδο. Ευτυχώς ο ιδιοκτήτης της μεγάλης τσιμεντοβιομηχανίας της περιοχής και παλιός συμμαθητής και φίλος του Γιώργου, τον προσλαμβάνει ως εργατικό δυναμικό μαζί με 10 άλλους συμπολίτες του για να στελεχώσουν τη μονάδα, η επέκταση της οποίας μόλις ολοκληρώθηκε.

Για τη λειτουργία της μονάδας τσιμέντου απαιτούνται μεγάλες ποσότητες κάρβουνου και, συνεπώς, η μονάδα αποτελεί σημαντική πηγή εκπομπών CO₂. Επιπλέον, καθώς τα ενεργειακά αποθέματα στην περιοχή δεν επαρκούν, τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού η μονάδα τσιμέντου πρέπει να διακόπτει τη λειτουργία των μηχανημάτων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έλλειψη ενέργειας στην περιοχή. Συχνά αυτό δεν συμβαίνει εγκαίρως, με αποτέλεσμα να διακόπτεται η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στην πόλη, κάτι που μπορεί να διαρκέσει αρκετές ώρες. Στα σχέδια που υποβλήθηκαν προς έγκριση της επέκτασης της μονάδας προβλεπόταν η χρήση εναλλακτικών καυσίμων και συγκεκριμένα γεωργικών κατάλοιπων. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο εγκρίθηκε η επέκταση του εργοστασίου.

Ένα απόγευμα ο Γιώργος αποκαλύπτει στην οικογένειά του πληροφορίες που του εκμυστηρεύτηκε ο έμπιστος φίλος του: ότι η εναλλακτική πηγή καυσίμου είναι ανεπαρκής. Ο ιδιοκτήτης αποφάσισε όμως να συνεχίσει τη λειτουργία της νέας μονάδας, τροφοδοτώντας την με κάρβουνο αντί του εναλλακτικού καυσίμου και χωρίς να το αναφέρει σε κανέναν. Αν κάτι τέτοιο διαπιστωθεί, δεν τίθεται σε κίνδυνο μόνο η λειτουργία της μονάδας, αλλά και η εταιρία κινδυνεύει να τιμωρηθεί με ένα μεγάλο πρόστιμο. Εκείνο το βράδυ ο Πέτρος ήρθε αντιμέτωπος με ένα τεράστιο δίλημμα. Να εισάγει τα νέα στοιχεία στη διεθνή βάση δεδομένων ή να κάνει μια εξαίρεση και να τα κρύψει;

Πηγή: Εκπαιδευτικό πακέτο προγράμματος S.A.M.E. World

<http://edu-kit.sameworld.eu/mod/page/view.php?id=953>